BURHÂNÜ’S SÂLİKÎN

SEYYİD MUHAMMED
NÛR’UL-ARABÎ
Kaddese’llâhü sırrahu’l azîz

Hazırlayan
İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2010

SEYYİD MUHAMMED NÛR'UL ARABÎ

Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

1813 yılında Mısır'ın **"Mahalletü'l-kübrâ"** adlı kasabasında dünyaya gelen Seyyid Muhammed Nûr'un hayatı hakkındaki bilgileri halifelerinden Harîrîzâde Kemâleddin Efendi'nin **Tibyân ü Vasâ'ili'l-hakâ'ik fî beyân-ı selâsili't-tarâik** adlı eserinden ve Bursalı Mehmet Tâhir'in onun hakkında yazmış olduğu menâkıbnâmesinden öğrenmekteyiz. Hz. Ali kerremallâhü vecheye nisbet edilen Noktatü'l-beyân adlı eseri şerh etmesinden dolayı **"Noktacı Hoca"** , Mısır'dan gelip Rumeli'ye yerleştiği için **"Arap Hoca"** ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin torunu Hz. Hüseyin aleyhisselâm soyundan geldiği için **"Seyyid"** lakaplarıyla tanınır. Muhammed Nûr'ül-Arabî, üstad ve mürşidi Hasan el-Kuveynî'nin

"Artık sana bütün ilimlerin yolu açıldı. Anadolu'ya git" emriyle Anadolu'ya gönderilmiş, bir süre sonra da kendi isteğiyle Rumeli'ye geçmiştir.

1839-1870 yılları onun Rumeli Nakşîliği ve Melâmilik arasında bir tasavvuf sistemi kurmaya başladığı bir dönem olmuştur. Muhammed Nûr, İstanbul'a geldiğinde Melâmiyye-i

Bayrâmiyye (Orta Devre Melâmîleri) şeyhi **Abdülkadir Belhî**'yi kendisine bağlamak ve Melâmîliğin tek temsilcisi olmak istemiştir. Ancak Belhî'nin bunu kabul etmemesi üzerine bu isteğine erişememiştir. Muhammed Nûr'un **Şerif Efendi** ve **Latife Hanım** olmak üzere iki çocuğu olmuştur. Halifesi ve oğlu Şerif Efendi'nin hiç çocuğu olmadığı için maddî ve manevî soyu Latife Hanım ve damadı Abdürrahim b. Ali El-Melâmî (Fedâî) ile onların çocuklarından devam etmiştir.

Seyyid Muhammed Nûr'ul Arabî, kaleme aldığı eserlerde üçüncü devre Melâmîliğinin görüşlerini ortaya koymuştur. Abdülbâki Gölpınarlı (1931: 287-290) **bu eserlerin elli beş tane olduğunu, bunların otuz sekiz tanesinin Türkçe, on yedi tanesinin ise Arapça** olduğunu belirtir. Muhammed Nûr'un bu eserlerinde, Melâmiyye-i Nûriyye olarak bilinen üçüncü devre Melâmîliğinin tasavvuf düşüncesinin özündeki vahdet-i vücut anlayışı ve kendi temellendirdiği tevhit anlayışı vardır. Melâmet-i Nûriyye'yi yaymak için büyük çaba harcayan Muhammed Nûr, bu gayretini galibiyetle sonuçlandırmış, Rumeli ve Batı Anadolu gibi geniş bir coğrafyaya yayılan Melâmet-i Nûriyye için Üsküp, Manastır, Prizren, Doyran, İştip, Tikveş, Köprü, Selânik, İstanbul gibi şehirlerde dergâhlar kurulmuştur. Melâmet-i Nûriyye'nin geniş bir coğrafî alanda ve geniş kitlelere yayılması için halifeleriyle birlikte gayret gösteren, birçok halife yetiştiren ve birçok talebeye hocalık eden Muhammed Nûr, 1888 yılında kendi

evinde Hakk'a yürümüştür.

Bu kitapta Arapça olan **Burhânü's Sâlikîn** [1] risâlesini Türkçe'ye çevirerek kardeşlerimize faydalı olmayı düşündük.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

[1] Atatürk Kütüphanesi-İstanbul, 297.7 - Osman Ergin Yazmaları - 000702/03,v.21b-22b; OE_Yz_000580/18, v.84b-87a

BURHÂNÜ'S SÂLİKÎN

بِسْــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله

وصحبه وسلم اجمعين

Allah Teâlâ hakkında bilinmesi gereken şeyleri bilmek her mükellefin (kul) üzerine gereklidir. Bu şekilde söylememizin nedeni Allah Teâlâ'nın **"Ben, insanları ve cinleri ancak bana ibâdet etsinler diye yarattım"** [2] buyurmasından dolayıdır. Hz. İbn-i Abbas radiyallâhü anh bunu **"bana ibâdet etsinler"** *(li-ya'büdûn)"*yerine **"beni bilip tanımaları için** *(li-ya'rifûn)* **yarattım"** şeklinde tefsir etmiştir.

Burada bahsedilen marifet, tevhiddir. Marifet, zâtında, sıfatında ve fiillerinde şirke düşmeden Allah Teâlâ'yı bir olarak bilmektir.

Allah Teâlâ önce fiillerde tevhid edilir. Bu tevhid sıfattaki tevhidi anlamaya ve yönelmeye sebep olur. Sıfattaki tevhid ile zâttaki vacip olan tevhide kabiliyet kazanılır.

Tevhid-i ef'âlde nakil, akıl ve Şuhut gereklidir.

Nakil: Allah Teâlâ Kur´ân-ı Kerim'de buyuruyor ki,

"Sizi de, yaptığınız işleri de yaratan Allah'tır." [3]

---

[2] Zâriyât, 56

[3] Saffat, 96

Akıl: Bir şeyde tesir eden ancak bir olmalıdır. Bu konuda itifak ve ihtilaf edilse bile, eğer bir olmazsa asla eser (meydana gelen şeyler) bulunmaz. Nesefî akaidinde de bu konu işlenmiştir.[4]

“Allah her şeyin yaratıcısıdır” Zümer, 62

[4] Nesefi Metin:

والله تعالى خالقٌ لأفعال العبادِ مِن الكفر والإيمان، والطاعةِ والعصيان وهي كلُّها

بإرادتِه، ومشيئَتِه، وحُكمِه، وقضيتِه، وتقديرِه، وللعبادِ أفعالٌ اختياريةٌ يُثابونَ بها

ويُعاقبونَ عليها، والحسنُ منها برضاءِ الله تعالى، والقبيحُ منها ليسَ برضائِه تعالى،

والاستطاعةُ مع الفعل وهي حقيقة القدرة التي يكونُ بها الفِعلُ،

[Allah kulların her işini: iman küfür, ibadet isyan... Yaratıcıdır. Ve Bunların hepsi onun iradesi, istemesi, hikmeti, kazası, takdiri iledir.

Kulun da ihtiyarı vardır. Onunla işlediği işlerden sorumlu tutulur. Ceza veya mükâfata uğrar. Kulun yaptıklarından güzel olanlar Allah Teâlâ’nın rızası iledir. Kabih (çirkin) olanlara ise rızası yoktur.

İstitaat (güç) fiille beraberdir. O anda verilir. Bu tabir (istitaat) âlet, uzuv ve sebeplerin sağlamlığı, el verişliliğini ifade eder.

Sorumluluk ta bu güce uygun düşer zaten, Kulun gücü ve yeteneğini aşan şeyler ona yüklenmez.]

Netice şudur ki; kul, kudretini bir fiile kat'iyyetle say’edince Allah Teâlâ âdeti icabı, o fiili yaratır. Eğer, bu fiilin meydana gelmesinde Allah Teâlâ'nın yaratmasının yanında kulun da dahil bulunmamış olsa idi; kulun infiradı da sahih olmazdı. O halde, kulun fiili, iki kudretin içtimai ile hasıl olmaktadır. Allah Teâlâ'nın kudreti ile hasıl olması, Allah Teâlâ'nın halkı

(yaratması) dır. Kulun kudreti ile hasıl olması ise, kulun kesbi (seçip tercih etmesi) dir. Fiilin, makdur (takdir edilen), hüsün (güzel) ve kubuh (çirkin) olarak vasıflanmasını gerektiren şey ise, kesb'dir.

Fiilin, Allah'ın kudreti ile olduğu inancı, cebirdir. Kulun kudreti ile olduğu İnancı ise, tefviz, yani fiili kula bırakmaktır. Böylece, seleften nakledile gelen **"Cebr-i Mutavassıt"** görüşü ortaya çıkar ki, Mâtüridîlerin kabul ettikleri görüş de budur.

Eş'arî Mezhebi'ne göre ise: Allah Teâlâ kulda bir kudret icat eder. Kul da, bu kudrete uygun olarak, kendi fiilini icat eder Burada müessir, yalnız Allah'ın kudretidir. Kulun kudreti müessir değildir. O, sadece fiilin mahallidir. Kullar, fiillerinde muhtar; ihtiyarlarında ise muzdardırlar. Yani hür değil, mecburdurlar. Çünkü Eş'arîler, "İrade-i Cüz'iyye" nin mahlûk olduğuna kaildirler. Onlara göre, fiilin vukuu, ızdırarîdir. Kulun, fiili yapmak veya terk etmek hususlarından birisini tercih etmeye kudreti yoktur. Bunun için, her ne kadar Eş'ari, kendisinin **"Cebrü Mutavassıt"** olduğunu iddia etmişse de, Eş'arîl-ere "Cebrü Mahz" denilmiştir. Tekrar edecek olursak, Eş'arî Mezhebi'-nin görüşünün özeti şudur: Allah Teâlâ âdeti üzere, kulların fiillerini kudretlerine yakın olarak yarattı. Bu halde, kulun fiili, Allah Teâlâ'nın kudretinin tesiri ve Allah Teâlâ'nın icadı ile olduğundan, Allah Teâlâ'nın mahlûkudur. Kulun kudretine yakın olduğu için de kulun kesbidir.

Ehl-i Sünnet'in Görüşü:

Kudret, kuvvet, güç ve takat manalarına gelen "istitâat", bir sıfattır ki; Allah Teâlâ bu sıfatı, insan bir işi yapmayı kastettiği anda — bu işi yapmak için gereken adetler ve sebepler de salim ve tam olunca— yaratır. İnsan, "hayır" fiilini yapmayı kastedince; Allah Teâlâ da hayır kudretini yaratır; "şer" fiilini

Şuhûd: Fiil müşahedede vakî olamaz. Ancak mevcutta olur. Bütün mevcutların vücudunda Allah Teâlâ bulunur. Bu istidlâl yoluyla vücutta müessir olan Allah Teâlâ'nın olduğunu açıkça müşahede edersin.

Bu söylenenlerle, yaratılmışlardaki tesir edenin yalnız Allah Teâlâ olduğunu anlayışı sana açıldığını bilirsin.

---

kast edince de; Allah şer kudretini yaratır.

İşte bu kudret, fiil İle beraberdir. Allah Teâlâ tarafından, kul için, fiil İle beraber olarak yaratılır. Fiilden evvel olamaz. Zira fiilden evvel olsa idi; bir şey yapmak istediğinde, kulun Allah Teâlâ'ya ihtiyacı olmaması gerekirdi. Bu halde ise, Mutezilenin dediği gibi, kul, fiilinin yaratıcısı olurdu. Bu kudret, fiilden sonra da olamaz. Zira kudret olmadan fiilin hasıl olması gerekir. Bu ise, muhaldir. Cebriye Mezhebi, bu görüşü savunur.

Netice olarak; istitâat, kul için bir sıfattır ve bu kudret; kul, irade-i cüz'iyyesini sarfettiği anda hasıl olur. Bu ise, dört kademede meydana gelir:

1. İrade-i külliye ki; bu iradenin kendisinde, takdir edilmiş şeylerin her birisine taalluk etme salâhiyeti vardır.

2. Bundan sonra, fiilin mevcudiyeti için şart olan bütün sebeplerin selâmeti gerekir.

3. Daha sonra kul; irade-i külliyesini belirli bir fiile sarf eder ki; bu sarf, irade-i cüziyyedir.

4. Bundan sonra da, kulun, irade-i cüz'iyyesini fiile sarfı ânında Allah Teâlâ, fiil ile beraber, kulda kudret yaratır. Bu son sarf, Allah'ın, kulda kudreti yaratmasına sebeptir.

Kudretin aslını isbat, Cebriyye'yi; kudretin fiil ile beraber olduğunu isbat ise Mûtezile'yi yıkar.

Allah Teâlâ'ya vacip olan Hayat, İlim, irâde, kuvvet, Semi', Basar, kelam tekvin **Sübutî sıfatlar** ilmî olarak bilinir, şuhûdî olarak bilinmez. Sahih olan bunların vücutta olduğunu bilmektir.

Bu girişten sonra mükellefler için seferler üçtür.

1- Tabii hüküm olan cehâletten **ilm-i yakîn**e sefer etmek

2- İlm-i Yâkin'den **ayne'l yakîn**'e sefer etmek

3- Ayne'l yakîn'den **Hakk'al yakîn**'e sefer etmek.

1. SEFER: İLM-EL YAKÎN

İki türlüdür.

a-**Zıt kâidesi:** Allah Teâlâ vacib-ül vücut tur.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, işitendir, görendir."[5] âyetinin işaretiyle Allah Teâlâ zâtında, sıfatında ve fiillerinde kadim, bâkî, muhâlefetü'n lil-havadis (yarattıklarına benzemeyen), kendi nefsi ile kâim olduğunu bilmektir. İnsan ise varlığı ile câiz-ül vücuttur. Yani kendi benzeri vardır ve kendi cinsine husûsi muhtaçlığı vardır. Kendi cinsi içerisinde zât, sıfat ve ef'âlinde bir olamadığı gibi bütünün içinde yani âlemin içinde benzerleriyle de bilinir.

b-**Temsil kâidesi:** Allah Teâlâ'nın Hayat, İlim,

---

[5] Şura, 11

irâde, kuvvet, Semi’, Basar, kelam tekvin olan **Sübutî sıfatlar**ındaki kemâlatıyla yaratmadaki eşsizliğinin misalini göstermesidir. Yani;

“Allah Teâlâ Âdemi kendi surelinde yarattı.” [6] Burada **kul** hayat sahibi, âlim, mürid (istek sahibi), kâdir, semi’, basîr, konuşan, fâildir. Fakat kadîm Allah Teâlâ’ya nispeti olan sıfatların hâdise olan tesiri ve nispeti takdiri hükümledir.

2. SEFER: AYN’ EL YAKÎN

Allah Teâlâ’nın bütün eserleri isimleri ve sıfatlarının zuhur aynasıdır. Sekiz yolla sıfatların anaları ve bütün sıfatlar hayat (sıfatında) toplanır.

Allah Teâlâ’nın hayatı zatının varlığı ve hiçbir şeye bağlanmadığı gibi diğer sıfatlarda buna bağlıdır.

İlim sıfatı ise vacibe, mümküne ve hayale ilgi ve bağı kadîm olarakta caiz olabilir. Malumda ilim sıfatına tabî olarak tecelli etmektedir.

Muhit sıfatı mümkün’ül vücudta olan her şeyi ihata eder.

اِنَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ مُحِيطٌ

“Allah şüphesiz her şeyi bilgisiyle kuşatandır.” [7]

İrade sıfatı ise kabiliyetlerden (özellikler) birini tercih etmesidir. Kabiliyetler ise yedidir.

---

[6] Buhârî. İsti’zan. 1: Müslim. Birr. 110. Cennet. 28:İbn. Hanbel. II/244. 251. 315. 323. 434. 463. 519

[7] Fussilet, 54

(Varlık, yokluk), yaratmak, kudretler, mümkünler, zamanlar, yönler, kaderler

Mümkünün bu özelliklere vücuda gelmesi (varlığa çıkması) ve yokluğunda ilgisi bulunmaktadır. Bu özelliklerin ve iradenin seçiciliği ile yokluktan varlığa çıkarlar.

Semi' ve basar sıfatı kadîm ve hadis olarak mevcudatla ilgisi bulunabilir.

Kelâm sıfatı ilim sıfatının özelliklerini taşır.

Tekvin sıfatı ise irade ve kudretin yönelmesiyle bütün sıfatlar neticesi ile olan eserlerde icad (yaratma) ile ilgilidir. Fakat mazharların subûtlar (gerçeğe çıkması) zahirlerin subûtu iledir. Eserlerin subûtu isimlerde, isimlerin sübutu sıfatlarda, sıfatların sıfatta subûtu ancak zâtta olur.

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ

اَلْمِصْبَاحُ فٖى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ

مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ

"Allah göklerin ve yerin Nur'udur. O'nun nuru, içinde ışık bulunan bir kandil yuvasına benzer. O ışık bir cam içindedir, cam ise, sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır; bu ne yalnız doğuda ve ne de yalnız batıda bulunan bereketli zeytin ağacından yakılır." [8]

Bunu anlayabildiysen Allah Teâlâ'nın zâtın mazharı sıfatı, sıfatının mazharı isimleri, isimlerinin mazharı eserleridir. Eserlerinden murat

[8] Nur, 35

yaratılmış taayyünler, isimler ise taayyünlerin hakikatidir. Lakin bütün yaratılmışların hakikatini hakikat’ül hakâik olan halife olan insan-ı kâmil toplanmıştır.

3. SEFER: HAKK’EL YAKÎN

Bu sefer:

1. **Seyr ilâ’llâh**
2. **Seyr bi’llâh**
3. **Seyr fî’llâh**
4. **Seyr meâ’llâh**
5. **Seyr u’llâh**
6. **Seyr ani’llâh**

seyirleri ile tamam olur.

1. Seyr ilâ’llâh, bu tevhid ulûhiyetteki ef’âl, sıfat ve zâtta şirki kaldırmaktır. Allah Teâlâ’nın başka şeyde olmayan ve nefsindeki birliğini olması gereken şekilde tevhidde vukuf etmektir. O’nun Vacibül vücud olan birliğini hiçbir şeyin gereği olmadığı gibi varlığa çıkan her taayyün onun eseridir. O bulunan her şeyden yüksektir. Çünkü her şey her anda O’nun icâdıdır.

إِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ زَالَتَا اِنْ اَمْسَكَهُمَا

مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

“Doğrusu, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır. Eğer onlar zevale uğrarsa O'ndan başka, and olsun ki onları kimse tuta-

maz. O, şüphesiz Halim'dir, bağışlayandır." [9]

Bu âyetin manası imdat (tehlikede olana yapılan yardım) Allah Teâlâ'ya aittir.

وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَاكُنْتُمْ "Nerede olsanız, O sizinle beraberdir." [10]

Bizimle beraber olan Allah Teâlâ olunca başka bir şey yoktur. Bu ise Vacib'ül vücüdun fiillerinde tevhid ve yüksek yardımı hasıl oldu demektir. Her âyinede (ayna) görülen ve tesir eden Allah Teâlâ'dan başka bir şey değildir.

لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

"Bugün hükümranlık kimindir?" denir; hepsi: "Gücü herşeye yeten tek Allah'ındır" derler."[11]

Akıllı olana gereken kıyamette bu nida ile seslenildiği vakitte utanmadan önce bu durumu zevk etmesi gerektiğidir. Yani eserlerde Allah Teâlâ'dan başka bir yaratıcı ve icad edenin olmadığını bilmektir.

وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

"Başına gelen kötülük ise nefsindendir." [12]

Buradaki husus İbrahimî dinde terbiye için ve şeriat yönüyledir. İbrahim aleyhisselâm dedi ki;

---

[9] Fatır, 41
[10] Hadid, 4
[11] Mümin, 16
[12] Nisa, 79

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

“Hastalandığım zaman bana şifa veren O'-dur.” [13]

İbrahim aleyhisselâm bu ayette hastalığı kendine, şifayı Allah Teâlâ’ya nispet etmiştir.

مَا كَانَ اِبْرَهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“İbrahim ne Yahudi idi ne Nasrânî ve lâkin müslim bir hanif (lekesiz bir muvahhid) idi ve müşriklerden olmamıştı” [14]

Bu anlatılanlar ile **Seyr ilâ’llâh** ef’âl, sıfat ve zâtta tevhiddir. bununla Tevhid-i ef’âli bilirsin.

Tevhid-i sıfat ve esma birdir. İsim, eserler oluşturan sıfatın kendisidir. Eserler sıfatla oluşur. Ne zaman müessir sıfatlar ile bir eser varsa, o, Allah Teâlâ’nın bütün eserlere her an uzanan sıfatıdır. Sıfat-ı cüziyyeden bir şey bize nispet edilse o hadistir. (sonradan olandır) Çünkü bütün eserler onun eserlerinden yer bulabilmiştir.

Tevhid-i zât, eserleri ile bilinen vacibül vücuttur.

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَاْنٍ

“O, her an yaratma halindedir.” [15] âyeti beyanıyla her an yaratmadadır. O taayyünlerin

---

[13] Şuara, 80
[14] Âl-i İmran, 67
[15] Rahman, 29

eserlerinde tecelli edendir.

وَمَا اَمْرُنَا اِلاَّ وَاحِدَةٌ

"Bizim buyruğumuz,… bir tek sözden başka bir şey değildir."[16] Taayyün eden tecellide abes olarak iki defa tecelli etmeden neticede olması gereken olur.

مَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لاتُرْجَعُونَ

"Yoksa siz, Bizim sizi boş yere yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?" [17]

Vacib'ül vücutta abes bir şeyde yoktur.

2. Seyr bi'llâh

Cem makamıdır. Kurb-u ferâizdir.

3. Seyr fî'llâh

Hazret-ül cem makamıdır. Kurb-u nevafildir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Her kim benim veli kullarımdan birisine düşmanlık ederse ben ona harp açarım. Kulum kendisine farz kıldığım şeylerden daha sevimli bir şeyle bana yaklaşmamıştır. Kulum bana devamlı nafile ibadetleri ile yaklaşır. Bunun sonucunda ben onu severim. Bir kere onu sevdim mi ben onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Eğer benden bir şey isterse onu veririm. Bana sığınırsa

---

[16] Kamer, 50

[17] Mu'minûn, 115

muhakkak onu korurum." [18]

"… Ben yapmasını dilediği hiçbir şey hakkında müminin ölümü karşısındaki tereddüdüm gibi tereddüt etmedim. Fakat bunda kulum, ölümden hoşlanmıyordu...." [19]

Farz müminin isteği ile değildir. Ondaki olan zuhur ancak Allah Teâlâ'nın zuhurudur.[20] Allah Teâlâ kulun lisanı ile **"Semiallahulimen hamideh"** [21] dediğinde Allah Teâlâ kul ile işitme ve görmenin zuhur yeri olur ve bunu söyler.

"Bakmak"ta ise kul ihtiyar sahibidir dilerse yapar, dilerse terk eder.

Kul zahirdir, Hakk mazhardır. Hakk bu şekilde kuluyla işitir, görür, lisanı ile konuşur, el ile tutar, ayakları ile yürür yani bütün azalarıyladır. Kul bu makamda rububiyet sıfatlarıyla zahir olmuştur. Ancak zuhuru Hakk'ın vücudu iledir.

Rubûbiyet esere bağlı değildir. Kul ise rubûbiyet eserlerinden bir eserdir. Kim ki rabliğini iddia ederse şirk koşmuş ve kâfir olmuş olduğunu bilmelidir. Çünkü kulun iddia edeceği bir vücudu yoktur.

Hulâsa cem vahdetin (Allah Teâlâ'nın) kesretle (varlıkla) zuhurudur. Hazertü'l cem ise kesretin vahdetle zuhurudur.

---

[18] Buhârî. Rekaik, 38; İbn. Mâce. Fiten. 16.38

[19] Ebu Nuaym, Hilye. VIII/318

[20] Farz ibadetinde irade yoktur. Farzın terki Hakk'ı terk etmek demektir.

[21] "Allah Teâlâ kendisine hamd edenleri işitti."

4. Seyr meâ'llâh

Cem'ül Cem makamıdır. Vahdet ile kesreti birleştirmektir. Yani, Kurb-u ferâiz ve nevâfili birleştirmektir. O büyük bir berzah olarak (Allah Teâlâ)

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَیْءٍ عَلِيمٌ

"O, evveldir ve ahirdir ve zahirdir ve batındır. O her şeyi de bilendir. "[22]

Öyle ise vahdet, bir olan zât, kesret ise şuûnatının çokluğudur.

Bu sayılanlardan sonra men edildiğimiz Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ayakları altında hususî olan ehâdiyyet velâyeti gelir.

Ebu Yezid Bestâmî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz buyurdu ki;

"Öyle bir denize daldım ki, nebiler onun sahilinde kalmışlardı."[23]

Bu bahsedilen derya sırf (salt) tevhiddir.

وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى . . .

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللّٰهَ قَتَلَهُمْ . .

"Attığın zaman da sen atmamıştın, fakat Allah atmıştı.

Onları siz öldürmediniz fakat Allah öldürdü."[24]

---

[22] Hadid, 3

[23] Dr. Abdurrahman Bedevi, Şatahatu's-Sufiyye, 28-32; Feriduddin Attar, Tezkiretu'l-Evliya, 1/160, Neşr. Nicholson, 1905-1907.

[24] Enfal, 17

كُلُّ شَىْءٍ هَالِكٌ اِلاَّ وَجْهَهُ

“O'nun zâtından başka her şey yok olacaktır.”[25]

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لاَ اِلَهَ اِلاَّ هُوَ

“Allah şu hakikate Şahadet eyledi: “başka Tanrı yok ancak o” vardır.[26]

(Bahsedilen makamların lisanlarda söylenişi şu şekildedir.)

<u>Cem lisanında</u>;

مارئيت شيأ الا ورئيت اللّٰه قبله

“Bir şey görmedim, ancak önce Allah Teâlâ’yı gördüm”. (Her zaman önce Allah Teâlâ’yı gördüm, kesreti görmedim)

<u>Hazertü’l cem lisanında;</u>

مارئيت شيأ الا ورئيت اللّٰه بعده

“Bir şey görmedim, ancak sonra Allah Teâlâ’yı gördüm”. (Allah Teâlâ’dan önce kesreti gördüm.)

<u>Cem’ül cem lisanında;</u>

مارئيت شيأ الا ورئيت اللّٰه معه

“Bir şey görmedim ancak her şeyi Allah Teâlâ’yı beraber gördüm”. (Allah Teâlâ ile kesreti beraber gördüm.)

---

[25] Kasas, 88

[26] Âl-i İmran, 18

Ehâdiyetü'l cem lisanı;

مارئيت شيأ الا ورئيته ان الله

"Bir şey görmedim ancak ne gördümse muhakkak Allah Teâlâ (olarak) **gördüm"**.

5. Seyr u'llâh

(Seyyid Muhammed Nûr kaddese'llâhü sırrahu'l azîz bu seyrin açıklamasını yapmamıştır.)[27]

6.Seyr ani'llâh

Bu seyir telvîn ve temkîn makamıdır.[28] Bu

---

[27] Diğer kitaplarda bu seyirden hiç bahsedildiğini görmedim. İlk defa burada karşılaştım. Sırrı içinde saklı bir seyr olduğu kesindir. Meczupların makamları genellikte burada olsa diye düşünüyorum. Çünkü akıla uygun gelmediği için bahsedilmediği anlaşılmaktadır.

[28] **TELVÎN-TEMKÎN:** Renkten renge girme ve mekân tutma anlamlarında Arapça iki kelime.

Telvîn, bir halden diğer hâle geçmeyi veya bir makamdan diğer bir makama atlamayı ifade eder.

Temkîn ise, istikamette derinleşmek ve sabitleşmek anlamına gelir. ikisi birbirinin mukabili gibidir.

Telvîn hal ehlinde, temkîn ise makam sahiplerinde olur. Hal ve makam arasında bir takım farklar vardır:

1. Hal, şimşek gibi değişkendir, makam sabittir.

2. Hal, çift çift gelir, mesela hüzn-sürûr, kabz-bast gibi. Makamda, bu çift çift gelme durumu söz konusu değildir.

3. Hal, vakte bağlıdır, vekil gibidir, sahibinin elinde değildir. Makam, kesb sonucu ortaya çıkar.

makam nübüvvet mertebesidir.

Ehadiyyet makamı telvîni barındırmayan temkîn makamıdır.

Seyr ani’llâh Hakk’tan, Hakk’la seyirdir. Bu seyrin sahibi halk (yaratılmış) olarak isimlense de Allah Teâlâ ile beraber olduğu için O’ndan perdelenmez. **Bu bahsedilen makamda olan varis ve hilâfet sahibidir.** Onun lisanı ise;

ما رأى الله الا الله

“Allah ancak Allah’ı gördü.” [29]

---

4. Bulunulan makamın tam hakkı verilmeden bir üste çıkılmaz, halde ise bu durum yoktur.

5. Her makamın başlangıç ve bitişi, ayrıca bu ikisi arasında çok sayıda halleri vardır. Yani makam, kaplam; hal, içlem durumundadır.

Bu seyre **"telvin ba'de't-temkin"** (temkinden sonra telvin) denir. Bu seyir vahdet (birlik)'ten, kesret (çokluk)'e doğrudur. Bundan gaye, Hakk'dan halka terbiye ve irşâd için dönüştür. Bu yüzden, seyr-i anillaha "beka ba'de'l-fenâ", "sahv ba'de's-sekr" veya "fark ba'de'l-cem" de denir. Bu durumdaki kişi, vahdette kesreti, kesrette vahdeti görür.

[29] Allah Teâlâ Kur´an-ı Kerim´de Miracın İsrâ, 1. kısmını, yani Mekke´den Kudüs´e olan yolculuğunu açıkça, fakat semalardaki seyrini rumuzlar ile anlatmıştır. Biz bu yolculuğu Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin kelamından dinlemiştiriz. Çünkü manevi âlemi beşerin anlayışına uygun olarak O´nun anlatması daha uygundu. Necm Suresinde anlatılan kısa bir bölüme bile çok yorumlar getirilmiş işin içinden de çıkılamamıştır. Kur´an-ı Kerim´de ki, hakikate iman etmeyen küfür üzere olacağından rahmet nebisi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve

sellemin bir şefkati daha açığa çıkmıştır. Çünkü Aişe radiyallahü anha validemiz bile bu konuda teyakkuzda kalmıştır. O,

"Her kim Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Allah Teâlâ´yı baş veya kalp gözü ile gördü derse yalan söyler" demiştir.

Bu rivayette ki mana **"Hakk-ı Hakk görür"** demektir. Daha sonraki makamlara ulaşınca Aişe radiyallahü anha Validemiz bu sözünden vazgeçmiştir. Yani Allah Teâlâ´ya ulaşmanın Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile olduğunu; Ulaştıranın Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, ulaşılanı Allah Teâlâ'yı bilmeden kavuşturamayacağını anlamıştır. Hiç rehber bilmediği yolu anlatabilir mi?

Zahir ve batın Allah Teâlâ´dır. Allah Teâlâ'nın zahir oluşu isim ve sıfatlarla, batın oluşu zat-ı iledir. O´nun isimleri zat-ına aslında aynadır.

Yaratılanlar ancak Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemle O´nu bilebilirler.

Allah Teâlâ dışardan bir şeyle gizlenmemiştir. Fakat isimleri ve sıfatlarını bilmeyene ve özünde bulmayana kendini gizler.

Hz. Ali kerremallâhü vechenin;

"Ben görmediğim Allah (celle celâlühû)´a ibadet etmem" buyurması Allah Teâlâ'nın görüleceğine işarettir. Fakat bu görülme bu sırları bilene olmayıp bunu özünde bulanadır ki; çokları görme konusunda bir şeyler söyleseler de, onlarda bu halden habersizdirler.

Allah Teâlâ'yı beşer âlemi ile ancak mecâzi anlatırız. Hakikati kendinde saklıdır. Kur´an-ı Kerim bile bu ilâhî konuyu beşerin idrakine az bir mana ile aktarmıştır. Hakiki bilgi Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize aittir. Onun için **"Yetimin malına yaklaşmayın" (**En'am, 152**)** ayetindeki batinî

"Allah Teâlâ hakkı söyler ve doğru yola iletir."

---

sır budur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hususî mertebesine ait yakınlığı isteyemeyiz. Yetim olmak insan için eksiklik olmadığı gibi kıymetinin yüceliği ortaya çıkar.

Fahri Âlem Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz **"O bir nurdur, ben O´nu gördüm"** buyurdu.

Miraçta Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize bütün nimetler ve azaplar gösterildi de, hâlinde bir zerre değişiklik olmadı. Kur´an-ı Kerim´de **"Gözü ne kaydı, ne de aştı." (**Necm, 17) buyruldu.

Bir şeyden etkilenmek eksiklikten olur. Eksiklik yaratılıştan olursa tedavisi olmaz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yaratılışı tam olduğuna göre O´nun bu konuda hataya düşmesi olmamıştır.

Bir şeye merak duyan ya hasretinden veya rağbetinden olur ki, bu eksikliktir. O´nun bu halden uzak olması, gördüğü şeyleri önceden bilmesi veya kendinde onları bulmasıdır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bilgisi yaratılışı ile beraber mevcuttu. Fakat O beşere gönderildiğinden beşerin sıfatı gibi sonradan öğretilir gibi öğretildi ve bildirildi.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şaşkınlıktan ve cahillikten korunmuştur. O, kavuştuğu makamlara hakkıyla layıktı.

Bu yakınlıktan dolayı sarhoş olup yanında kalmak arzusuna da düşmedi. Güzel sevgilin kulluğuna yönelip Sen´i tercih etti. (ALTUNTAŞ İsmail Hakkı, Sevgili Efendimize Muhammedî Dua [Kitap]. - İstanbul, 2004.s. 60- 63)

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

"Ey Allah'ım! Salât'ın Muhammed'e âline ve arkadaşlarına hepsine birden olsun."

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"Hamd âlemlerin Rabbi'nedir.[30]

****

***

**

*

[30] Hata ve kusurlar şahsıma aittir. **Tercümenin bittiği tarih 26.10.2010**